9. Угода про асоціацію між Україною, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії [Електронний ресурс]. - Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 ; Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

Стаття надійшла до редакції 27.05.2019 р.

O. Kvasha

REGIONAL POLICY OF UKRAINE ON THE WAY OF ITS ADAPTATION WITHIN THE FRAMEWORK OF THE EUROINTEGRATION VECTOR OF UKRAINE

The article examines possible ways of borrowing experience in developing and implementing regional policy of developed countries of the European Union in the framework of the established course towards European integration of Ukraine. By analyzing the socio-economic, political and geographic features of the EU countries and designing them to the realities of Ukraine and its regions, the main directions of development of the regional policy of Ukraine have been identified. It is revealed that in the formation of regional policy it is necessary to consider: needs of the population and cooperation with business representatives; the specifics of the regions and their level of development; existing and possible ways of cooperation with the EU that would not harm the Ukrainian economy, its identity and development.

Now Ukraine is in a difficult socio-economic situation, the proper development of regional policy will help stabilize the overall economic situation, unite the entire territory of the country into a powerful complex with well-functioning interaction at all levels, attract part of the population to the development of its own city, region, country. The main task of the development of regional policy of Ukraine is not only to create a strong legislative framework, but also to carry out measures of organizational and economic character for the development of the industries of production of individual regions and the state as a whole, stimulating the development and introduction of innovative technologies, seeking ways of convergence, interaction and cooperation with the leading countries. The European Union. All possible ways of borrowing experience are considered taking into account existing normative acts regarding foreign policy, regional policy, existing achievements in Ukrainian-European relations, socio-economic interests of Ukrainian citizens, national security, identity and integrity of Ukraine.

Key words: regional policy, spatial disproportions, European Union, depressive regions, decentralization, development tools.

УДК 321.022

М.М. Костельнюк

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ ТА МОЖЛИВІСТЬ ЙОГО АДАПТАЦІЇ ДО УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЙ

У статті розглядається зарубіжний досвід трансформації політичних систем та можливість його адаптації до українських реалій. Встановлено, що національні політичні системи європейських країн характеризуються значною різноманітністю, обумовленою відмінностями у формах правління, територіального устрою, історичних особливостях

еволюції та значним рівнем самобутності, що зумовлюється актуальними та попередньо існуючими властивостями політичних інститутів, станом політичних відносин між основними акторами, діючими правовими нормами та традиціями.

Ключові слова: *система, політична система, трансформація політичної системи, державотворення, влада.*

DOI 10.34079/2226-2830-2019-9-25-101-110

Початок ХХІ століття ознаменувався цілою низкою якісних змін у політичному житті багатьох зарубіжних країн. Головними чинниками таких структурних змін були: крах Радянського Союзу та соціалістичної моделі суспільного розвитку, яка істотно впливала на суспільно-політичні процеси; якісні зміни в суспільно-економічній конструкції зарубіжних країн - перехід до постматеріального суспільства, в результаті якого відбулися суттєві зміни у соціально-політичній сфері; помітне пришвидшення інтеграційних процесів на європейському континенті, коли Європейський Союз як самостійний інститут невпинно розширював і поглиблював рівень власної компетенції та самодостатності. Нові реалії зумовили потребу у дослідженні основних тенденцій розвитку політичних систем зарубіжних країн, котрі забезпечили оптимальні умови для розвитку власних громадян та їх порівняльному аналізу.

Сучасна політична наука, накопичивши серйозний масив досліджень у галузі теорії політичної трансформації і модернізації та досягши певних успіхів в осмисленні окремих прикладних проблем політики, у розробленні фундаментальних і актуальних моментів політичної модернізації формулює низку невіршених принципових питань, виникнення яких є закономірним етапом розвитку практично будь-якої країни, що розвивається в напрямку демократичних цивілізаційних перетворень.

Більше ніж півтора десятиліття розбудови незалежних держав пострадянського простору в головному довели незворотність історичного вибору народів щодо їх політичного самовизначення. Проте, чи існують об'єктивні підстави назвати минулі роки формування нової держави Україна «десятиліттям втрачених можливостей», як зазначають деякі фахівці, адже, безперечно, центральне місце у процесах державотворення посідало вдосконалення політичної системи суспільства, яке після базової соціально-економічної трансформації прагнуло модернізувати власні політичні структури, особливо систему функціонування державної влади. Україні ж дійсно випало замало часу для розв'язання принципових завдань, оприлюднених політичним керівництвом під час проголошення незалежності країни, зокрема для створення національно довершеного громадянського суспільства європейського зразка й ефективно працюючого, дієвого та не суперечливого механізму політичного управління державою.

Безперечно, трансформація політичної сфери є однією зі складових процесу формування демократичної, правової, соціальної держави, зміцнення її позицій як активного і впливового суб'єкта міжнародної політики, повноправного члена світових та європейських структур. Політичні процеси випереджають політичне реформування, то відтискуючи, то підштовхуючи його. Уявлення про трансформацію як керований, відносно плавний і безболісний перехід до демократичної, правової держави потребують певних корективів. Однак у цьому плані простежується тісний взаємозв'язок соціокультурних феноменів, оскільки, надавши імпульс розвитку політичних процесів, трансформування стало лише однією з тенденцій політичних змін.

У визначенні дефініції «політична система» деякі вчені розрізняють соціологічну і правову концепцію. У відповідності до соціологічної концепції політична система виступає динамічним механізмом, що перетворює імпульси від оточення і від самих політичних структур на політичне рішення, які формують політичну поведінку та громадянську позицію індивіда. На думку прихильників соціологічної концепції політична система є дуже подібна до біологічної системи, і вона має, відповідно, своє середовище в якому й функціонує [5]. Середовище, яке впливає на політичну систему вони поділяють на внутрішньо-суспільні системи (економічна, культурна, соціальна, психологічна) та поза суспільні, тобто ті, які перебувають поза межами даного суспільства (міжнародна торгова система, міжнародні організації тощо). Навколишнє середовище для політичної системи складають суспільні системи – економічна, соціальна, духовно-ідеологічна тощо.

Відповідно до правової концепції політична система – це сукупність державних і недержавних соціальних інститутів, які здійснюють владу, управління суспільством, регулюють взаємовідносини між громадянами, соціальними та етнічними групами, забезпечують стабільність суспільства, відповідний порядок у ньому. Єдналим базовим компонентом політичної системи виступає політична влада, котра зосереджується як в державних установах чи політичних партіях, так і в громадських організаціях [6]. При цьому, головним функціональним призначенням політичної влади є побудова внутрішніх та зовнішніх зв'язків політичної системи, врегулювання політичних конфліктів за допомогою політичних засобів, а також вплив на політичну поведінку людини за допомогою набору відповідних засобів, наприклад, сили, права, авторитету тощо. Відтак, політична влада виступає головним елементом та джерелом державного управління, будучи при цьому основою функціонування та розвитку політичної системи держави. Важливим елементом політичної системи є політичні відносини. Вони формуються в суспільстві для завоювання та здійснення політичної влади. Це – міжкласові, внутрікласові, міжнаціональні та міждержавні відносини; вертикальні відносини у процесі здійснення влади між політичними організаціями (державою, партіями, трудовими колективами); відносини між політичними організаціями та установами (адміністрацією, інститутами). З політичних відносин виростає політична організація суспільства, охоплюючи його стабільні політичні організації та установи, які здійснюють політичну владу. Їх поділяють на три види: власне політичні організації (держава, політичні партії, політичні рухи); політизовані організації (народні рухи, профспілки); неполітичні організації (об'єднання за інтересами) [1].

У політичній системі суспільства зазвичай розрізняють чотири основних групи елементів: політичні інститути; політичні відносини; політичні норми; політичну свідомість і політичну культуру. Відповідно до цих елементів виокремлюються інституціональна (або організаційно-інституціональна) інформаційно-комунікативна й нормативно-регулятивна [2]. Такі важливі інститути, як держава, політичні партії, групи інтересів і входять до інституціональної підсистеми. Максимальна політична влада зосереджена у такому провідному інституті, як держава.

Важливими елементами політичної системи є політична культура та політична свідомість. Вони формуються під впливом соціальної та політичної практики. Політична свідомість постає як сукупність політичних ідей, уявлень, традицій, відображених у політичних документах, правових нормах, як частина суспільної свідомості, а політична культура як сукупність уявлень про різні аспекти політичного життя.

У межах розгляду даного питання, політичну систему будемо розуміти як стійку та впорядковану сукупність норм, цінностей і інститутів, які взаємодіють між собою та організують функціонування й використання політичної влади [4]. Інституційно-організаційна структура політичної системи поєднує певні цілі, суб'єкти, відносини, функції, механізми політичної властивості, які забезпечують цінність політичного життя, єдність дій людей у політиці. Формування нової політичної системи відбувається поступово, з розвитком і закріпленням різноманітних базових характеристик.

Існує декілька класифікації політичної системи. Найвиразнішою з усіх існуючих класифікацій є класифікація політичних систем Г. Алмонда, в основі якої покладено критерії політичної культури і рольової структури (характеру взаємодії різних політичних інститутів). За цими критеріями політичні системи поділяються на такі основні групи: англо-американська (характеризується однорідною світською політичною культурою і високоспеціалізованою рольовою структурою. В ній наявні автономні політичні партії, групи інтересів і засоби масової комунікації. Така політична система панує у таких високо розвинених державах, як Великобританія, Сполучені Штати Америки, Канада, Австралія. У цих країнах на перший план виходить: свобода людини, її добробут, соціальна безпека, економічний лібералізм, світоглядний індивідуалізм, але при цьому вимагається повна законопослушність громадянина. Характерними рисами цього типу є чіткий розподіл влади, наявність механізму стримувань і противаг, висока ступінь організованості, стабільності, структурована багатопартійність); європейська континентальна (асоціюється з так званими багатоскладними суспільствами, яким притаманна гетерогенна (подрібнена) політична культура, обумовлена існуванням автономних конфліктних політичних субкультур. Ця модель притаманна високорозвиненим країнам таким як Франція, Італія, Німеччина, Австрія, Швейцарія. Континентально-європейський тип відрізняється фрагментарністю політичної культури, співіснуванням традиційних і нових культур, тобто поєднання консерватизму та новаторства. Для цього типу є характерна прихильність до ліберально - демократичних традицій. Така політична система виділяється великою різноманітністю політичних партій. У таких політичних системах партії відіграють досить велику роль); доіндустріальна або частково індустріальна (характерна для країн, що розвиваються. Вона відзначається недемократичністю, нестабільністю, наявністю безлічі етнічних, расових, мовних, релігійних тощо розколів, що породжують гострі соціальні конфлікти); тоталітарна (характеризується однорідною політичною культурою та високим рівнем суспільної інтеграції, що досягається насильством і придушенням опозиції); авторитарна політична система (до неї в основному належать менш розвинені країни, або як їх називають країни «третього світу», тобто більшість країн Азії, Африки та Латинської Америки. Така політична система характеризується відсутністю повної свободи людини, високим потенціалом насильства, невиразним розподілом влади, тобто одна гілка влади перетягує на себе функції іншої, наприклад виконавча гілка влади здійснює законотворчу функцію або ж втручається у судові справи тощо. У такій політичній системі політична участь громадян у державних справах обмежується місцевим рівнем) [3].

За критерієм – ступінь структурної диференціації і культурної секуляризації, всі політичні системи можна поділити на такі класи. По-перше, варто виділити примітивні політичні системи, котрі не мають достатньо стабільної політичної структури, відтак їх характеризує не достатня структурна диференціація.

По-друге, виділяють традиційні політичні системи, котрі характеризуються диференційованими політичними та управлінськими структурними компонентами. Вищезазначені компоненти мають в переважній більшості підданську політичну культуру.

По-третє, варто виділити модерні політичні системи з політичною партисипаторною культурою та диференційованою інфраструктурою.

В контексті цього, необхідно зауважити, що типології політичних систем сучасності враховують як характер держави, так й певний засіб відтворення в цілому сфери політики. Такі політичні системи в наш час не враховують конституційні формальні характеристики тієї чи іншої держави, як, наприклад, тоталітаризм чи демократія в країні, парламентське чи президентське управління. Безперечно, увагу в основному варто приділити структурі й особливостям політичного процесу. При цьому, усі типології є умовними. В дійсності не існує «чистого» типу політичних систем, оскільки всі вони, насамперед, є результатом свідомих зусиль людей, що живуть у певний час і в певному місці. До того ж політична система суспільства – своєрідне утворення, особливості якого визначаються історичними, економічними, культурними та іншими умовами.

Важливо підкреслити, що всі типології політичних систем відзначають істотне значення відповідності або адекватності характеристик систем політичним, економічним і соціокультурним факторам. Наявність відповідності забезпечує стабільність системи, відсутність такої відповідності веде систему до кризи й занепаду. Це положення тим більше стосується систем, що перебувають у процесі трансформації.

Розглядаючи проблеми трансформації політичних систем відповідно до процесів, що відбуваються в сучасних країнах, можна констатувати таке. Існує кілька наукових концепцій, що трактують трансформаційний процес загалом або його окремих складових. Так, наприклад, концепція політичної модернізації Д. Растоу виділяє три основні цілі: національна єдність, стабільна влада й рівність. Він виділяє кілька етапів або фаз політичної модернізації: підготовчу фазу, у якій реалізується розширення демократичних свобод, фазу прийняття рішень, що визначає курс на демократичні перетворення, і фазу звикання, у якій закріплюються цінності демократії, політичні інститути й процедури.

Більше розроблену з технологічного погляду концепцію політичної модернізації представив С. Хантінгтон. Він розглядає її як процес, що включає в себе три базові цілі або лінії політичного розвитку: раціоналізація влади; диференціація соціальних, державних і громадських структур; підвищення рівня політичної участі.

Розглядаючи характер трансформації політичних систем зарубіжних країн варто зауважити, що процес їх формування не завершився, він продовжується і сьогодні. Це пов'язано насамперед з тим, що хоча європейські політичні системи є переважно стабільними й ефективними, уряди країн постійно докладають зусиль з метою їхнього вдосконалення. Причому останніми десятиліттями особливо напружено відбувається пристосування політичних структур європейських країн, їхньої економіки та правових інститутів до швидкозмінних умов сучасного світу. Слід зазначити, що кожна європейська країна разом із загальними закономірностями розвитку має власний шлях. Тому аналіз еволюції політичних систем провідних європейських країн, що створили високоефективну економіку, розвинену правову систему і громадянське суспільство, є нагальною необхідністю.

Для нашого дослідження найбільшу актуальність має вивчення досвіду формування і вдосконалення політичних систем провідних європейських країн, які за певними параметрами (територія, населення, релігія, культура та інші цивілізаційні характеристики)

схожі з Україною. На нашу думку, до таких країн належать передусім Франція та Німеччина.

Виходячи із зазначеного, важливе теоретико-пізнавальне, а також певне практичне значення для сучасних перехідних держав має аналіз досвіду вдосконалення політичної системи Франції. Не викликає сумнівів, що однією з причин нинішніх соціально-економічних і політичних досягнень цієї країни була поступова і послідовна демократизація її політичної системи, а також формування громадянського суспільства.

Відомо, що французьке політичне життя завжди відрізнялося високою інтенсивністю і напруженням пристрастей, які й визначали динаміку політичних змін в країні (навіть сьогодні страйки, демонстрації, народні протести та скандали є істотним тлом французького політичного життя). У зв'язку з цим політична система Франції постійно відчувала виклик з боку найрізноманітніших сил і за час свого існування зазнала різноманітних змін та модифікацій.

Різноманітність французьких політичних режимів і відповідних конституційних змін дозволяє виділити наступні фази розвитку політичного циклу в житті країни: конституційну монархію; «радикальну» республіку; «консервативну» республіку; домінування виконавчої влади. Сутність циклічних змін в політичному житті Франції полягає у спробі розв'язати центральну проблему - розмежування виконавчої і законодавчої гілок влади. Саме конфлікт між цими двома гілками багато в чому пояснює причини політико-системних змін у цій країні.

Законодавча влада за конституцією Франції належить двопалатному парламенту – Національним зборам і Сенату. Національні збори, що обираються на п'ять років загальним голосуванням, ухвалюють закони, які визначають здійснення громадянських прав, судовий устрій, податкову систему, порядок виборів, статус державних службовців і націоналізацію. У таких найважливіших галузях, як оборона, організація і доходи органів місцевого самоврядування, освіта, трудове право, статус профспілок, Національним зборам слід визначати лише «загальні принципи». Решта питань вирішується урядом і адміністрацією у порядку здійснення розпорядчої влади.

Таким чином, докорінна реформа політичної системи Франції призвела на практиці до кардинальних змін у функціонуванні всього державно-адміністративного апарату країни. Особливо гостро ці зміни торкнулися розподілу повноважень і сфер впливу між президентом і прем'єр-міністром.

Отже, важливою особливістю політичної системи Франції є те, що реалізація президентських повноважень залежить від наявності або відсутності ефективної парламентської більшості. Відтак, особливість Франції полягає у тому, що інституційна практика залежить не тільки від партійної системи, а іноді й від співвідношення політичних сил, що беруть участь у парламентських виборах.

Останніми роками у Франції поступово розхитувалася колишня централізована система ухвалення рішень і зміцнення «багатополюсної системи ухвалення рішень» – на європейському, національному, регіональному і міському рівнях, причому кожен рівень має значною мірою автономну політичну систему, в якій політичні забарвлення більшості й опозиції необов'язково збігають. Нині зростають контрольні функції парламенту. Готуються реформи з метою забезпечення контролю парламенту над сферами, на які він раніше не поширювався.

Дедалі більше практикується проведення до початку виборів попереднього голосування серед членів партії з метою висування найпопулярніших кандидатів.

Що стосується Німеччини, то в ній складна і специфічна система взаємостосунків різних органів влади і управління на федеральному і земельному рівнях є чіткою конструкцією, яка дозволяє ухвалювати політичні рішення, що враховують як федеральні, так і місцеві інтереси.

Сьогодні державний устрій Німеччини базується на такому основоположному принципі - Німеччина є демократичною, правовою, соціальною, федеральною, а також екологічною державою. Демократична організація орієнтується насамперед на свободу індивіда та вже потім на однакові свободи для всіх. Демократія також виявляється і реалізується в законодавчій, виконавчій і судовій гілках влади.

Відомо, що федеральний державний устрій має забезпечувати формування та єдність Федерації як загальної єдиної держави (політична, економічна і військова інтеграція), а також водночас зберігати федеральні землі в усьому їхньому розмаїтті та соціокультурній самобутності (етнічна, мовна і культурна інтеграція). Разом з класичним поділом гілок державної влади в централізованій державі на виконавчу, законодавчу і судову (горизонтальний поділ влади), у федеральній державі відбувається також вертикальний поділ влади, тобто поділ державної влади на владу центру і владу суб'єктів федерації.

В контексті розгляду даної проблематики, зауважимо, що закладені на початку 1990-х років нормативно-правові підвалини щодо політичної системи України не враховували наявних соціально-культурних і геополітичних умов. Тогочасну стратегію розвитку політичної системи характеризувало еклектичне поєднання радянських адміністративних підходів та некритично копійованих зразків західної демократії часів розвитку індустріального суспільства. Закономірним результатом цього стало формування неефективної політичної системи, яка не відповідає ані сутнісним ознакам республіканської форми правління, ані визнаним у світі критеріям демократичного врядування.

Відтак, ми переконані в тому, що задля реалізації ціннісних орієнтирів національних трансформаційних процесів потрібна модернізація політичної системи України у межах « нової республіканської парадигми ». Передусім йдеться про «перезаснування» ціннісних підвалин Основного Закону. Оскільки в Конституції України найвищою цінністю проголошується не свобода людини, а власне людина, ідея свободи особи повинна стати базовою. Це визначає пріоритетом модернізації політичної системи України гарантії прав людини та основоположних свобод, що реалізуються шляхом забезпечення належної правової процедури та доступу до справедливого правосуддя.

Республіканське розуміння свободи є основою формування республіканського типу соціальної солідарності, здатної подолати партійний партикуляризм, та патріотизму - передусім як поваги до власної держави та усвідомлення публічного інтересу як складової індивідуальної системи цінностей. Це визначає наступним пріоритетом модернізації політичної системи розвиток місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства шляхом децентралізації влади та зростання ролі місцевих громад.

Свобода як цінність конституційного рівня в її республіканському тлумаченні передбачає передусім свободу від індивідуальної залежності. Це зумовлює вибір наступного орієнтиру модернізації політичної системи країни – формування рамок урядування та політичних практик, які звужують можливості зловживання демократією та запобігають загрозам переходу до безправ'я.

При цьому, постає необхідність запровадження принципу функціонального поділу влади і забезпечення її взаємодії, а також дієвого механізму притягнення до політичної

відповідальності владних інститутів та їх зміни у випадку бездіяльності чи неспроможності діяти. До того ж, йдеться про запобігання одній з небезпек демократії – «диктатурі більшості». В той же час існує небезпека використання правових процедур задля захисту інтересів популістських чи маргінальних сил, посиляючись на принцип політичного та ідеологічного плюралізму. Такий стан речей може призвести до занепаду інститутів демократії, яка не буде здатною захищатися. Світова конституційна теорія і практика виробили положення, що забезпечують легітимацію діяльності суб'єктів формування органів публічної влади, передусім політичних партій. Це потребує формалізації застережень щодо цілей і методів діяльності політичних партій і робить необхідним конституційне визначення основних положень щодо регулювання діяльності політичних партій: забезпечення колегіальності вищих партійних органів; недопущення функціонування організаційних структур авторитарного і тоталітарного типу; наявність внутрішньопартійного арбітражу; запровадження прозорих механізмів публічного звітування про джерела і напрями фінансування.

Таким чином, дефініція «політична система» відноситься до всього суспільства, при цьому поєднує як державні так і не державні структурні компоненти. Це поняття найбільш всеохоплююче характеризує політичне життя в країні при усіх його проявах у рамках конкретної держави. Здебільшого, категорія політична система охоплює достатньо великий перелік складових, серед котрих головна роль відводиться політичним інститутам, нормам, цінностям, а також поведінковій складовій, котра характеризує як певні дії державних інститутів у відповідності до формальних та неформальних норм, так і усі взаємовідносини, котрі є між членами відповідної політичної системи, між політичною системою й оточенням.

Таким чином, можна стверджувати, що політичну систему суспільства складають інститути та групи. При цьому, певна політична система в країні буде мати певні визначені інститути із певною системою взаємозв'язків між ними. Водночас стає очевидним, що різні політичні системи будуть мати інституційні відмінності та особливості взаємозв'язків.

Національні політичні системи європейських країн характеризуються: значною різноманітністю, яка зумовлена відмінностями у формах правління, територіального устрою, історичних особливостях еволюції тощо; значним рівнем самобутності, що зумовлюється актуальними та попередньо існуючими властивостями політичних інститутів, станом політичних відносин між основними акторами, діючими правовими нормами та традиціями. Відповідно, процес розвитку суспільства іманентно передбачає кількісні та якісні зміни в системі політичних інститутів які на певному етапі здатні призводити до якісних змін в національній політичній системі. Попри належність країн до окремих/близьких груп на підставі подібності форм правління, форм територіального устрою, моделей виборчих систем, кожна політична система є оригінальним утворенням, яке потребує комплексного підходу, внаслідок складної мережі подібностей і відмінностей між країнами, які виявляються одночасно з широкого кола питань.

Список використаної літератури

1. Даудерштадт М. Драматичний перехід. Соціал-демократія у Східній та Центральній Європі : Як соціал-демократи після краху комунізму зустрічають завдання побудови капіталізму / М. Даудерштадт. – Київ : Основні цінності, 2000. – 345 с. ; Daudershtadt M. Dramatychnyi perekhid. Sotsial-demokratiia u Shkhidnii ta Tsentralnii Yevropi : Yak sotsial-demokraty pislia krakhu komunizmu zustrichaiut zavdannia pobudovy kapitalizmu / M. Daudershtadt. – Kyiv : Osnovni tsinnosti, 2000. – 345 s.

2. Журавський В. З історичного досвіду формування парламентаризму в Європі та Північній Америці / В. Журавський // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. - 2000. - № 12(1). - С. 159-166 ; Zhuravskiy V. Z istorychnoho dosvidu formuvannia parlamentaryzmu v Yevropi ta Pivnichnii Amerytsi / V. Zhuravskiy // Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav. - 2000. - № 12(1). - S. 159-166.

3. Кривенко Л. Демократизація конституційно-правотворчого процесу – необхідна умова створення нового Основного Закону України / Л. Кривенко // Юридичний вісник. – 1994. – № 4. – С. 45-48 ; Kryvenko L. Demokratyzatsiia konstytutsiino-pravotvorchoho protsesu – neobkhidna umova stvorennia novoho Osnovnoho Zakonu Ukrainy / L. Kryvenko // Yurydychnyi visnyk. – 1994. – № 4. – S. 45-48.

4. Озірська С. Системи державної служби європейських країн: Велика Британія, Російська Федерація, Україна, Французька Республіка: Науково-аналітичне дослідження / С. Озірська; Ю. Д. Полянський. – Київ : Вид-во УАДУ, 1999. - 168 с. ; Ozirska S. Systemy derzhavnoi sluzhby yevropeiskykh krain: Velyka Brytaniia, Rosiiska Federatsiia, Ukraina, Frantsuzka Respublika: Naukovo-analitychne doslidzhennia / S. Ozirska; Yu. D. Polianskyi. – Kyiv : Vyd-vo UADU, 1999. - 168 s.

5. Політична система для України : історичний досвід та виклики сучасності / О.Г. Гаркуша, С. О. Біла, В. Ф. Верстюк та ін. ; гол. ред. В. М. Литвин. - Київ : Ніка-Центр, 2008. - 988 с. ; Politychna systema dlia Ukrainy : istorychnyi dosvid ta vyklyky suchasnosti / O. H. Harkusha, S. O. Bila, V. F. Verstiuk ta in. ; hol. red. V. M. Lytvyn. – Kyiv : Nika-Tsent, 2008. - 988 s.

6. Проблеми модернізації політичних систем сучасності : моногр. / за заг. ред. Л.М. Герасіної, О. Г. Данильяна. - Харків : Право, 2008. - 320 с. ; Problemy modernizatsii politychnykh system suchasnosti : monohr. / za zah. red. L. M. Herasinoi, O. H. Danyliana. - Kharkiv : Pravo, 2008. - 320 s.

Стаття надійшла до редакції: 21.05.2019 р

M. Kostelniuk

FOREIGN EXPERIENCE OF TRANSFORMATION OF POLITICAL SYSTEMS AND THE POSSIBILITY OF ITS ADAPTATION TO UKRAINIAN REALITIES

By analyzing and generalizing theoretical methodological and conceptual foundations of the experience of transformation of political systems of foreign countries research, the article defines the essential characteristics of the definitions: «system», «political system», «political system transformation».

It was revealed that in the broad sense, the "political system" is interpreted as a stable and orderly set of norms, values and institutions that interact and organize the functioning and use of political power.

On the basis of systematization of the categorical and terminological basis of the scientific field related to the research topics, it was noted that under the transformation of the political system we should understand one of the components of the process of forming a democratic, legal, social state, strengthening its positions as an active and influential subject of international politics, a full member of the world and European structures.

A thorough analysis of the transformation of the political systems of the leading European countries – like France and Germany – has been done. They have created a highly efficient economy, a developed legal system and a civil society. The possibility of adapting their experience to Ukrainian realities is considered as well.

It was established that the national political systems of European countries are characterized by a considerable diversity due to differences in the forms of government, territorial organization, historical features of evolution and a significant level of identity, which is determined by the actual and pre-existing properties of political institutions, the state of political relations between the main actors, the existing legal norms and traditions.

In order to realize the values of national transformational processes, the necessity of modernization of the political system of Ukraine within the framework of the "new republican paradigm" has been proved.

The emphasis was placed on the fact that the priority of modernization of the national political system should be the development of local self-government and civil society institutions through the decentralization of power and the growth of the role of local communities.

Keywords: system, political system, transformation of the political system, state creation, power.

УДК 327(519.3:519.5):338.481.31

А. Ю. Парфіненко

ТУРИЗМ І ТОТАЛІТАРИЗМ: ЧИ СТАНУТЬ ТУРИСТИЧНІ ПОТОКИ «ТРОЯНСЬКИМ КОНЕМ» ПІВНІЧНОКОРЕЙСЬКОГО РЕЖИМУ?

Стаття розкриває особливості впливу туризму на трансформацію міжнародно-політичної взаємодії на Корейському півострові. Висвітлено політико-ідеологічну природу туризму в Північній та Південній Кореї. В центрі уваги – еволюція режиму мобільності між державами регіону, вплив туристичних контактів та встановлення діалогу між країнами розколотої корейської нації. Робиться висновок про значний потенціал туризму в демократизації північнокорейського режиму.

Ключові слова: туристична політика, Північна Корея, Південна Корея, розколота нація, зовнішня політика.

DOI 10.34079/2226-2830-2019-9-25-110-120

Постановка проблеми. «Корейське питання» залишається однією з ключових проблем міжнародної та регіональної безпеки у Північно-Східній Азії. Чергова нещодавня криза навколо ядерної програми КНДР (2017-2018 рр.) спричинила різке загострення відносин між Північною Кореєю та США та змусила світ всерйоз замислитися про можливість повномасштабного військового конфлікту. На цьому тлі питання про демократизацію або реформування північнокорейського суспільства, у тому числі, на основі зближення позицій КНР та КНДР не втрачає своєї актуальності. Відповідно, це зумовлює необхідність пошуку нових шляхів вирішення «корейського питання», включаючи неоліберальні економічні засоби, до яких належить і туризм.

Актуальність дослідження ролі туризму в процесах міжнародно-політичної взаємодії на Корейському півострові зумовлена також відносною лібералізацією режиму мобільності в Північній Кореї, яка відбулася за часів нового очільника КНДР –